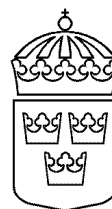


Riksdagens protokoll

2004/05:33

Fredagen den 19 november



Protokoll
2004/05:33

Kl. 09.00 – 10.22

1 § Aktuell debatt: Skolfrågan

*Aktuell debatt:
Skolfrågan*

Anf. 1 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Skolan är den kanske viktigaste delen av välfärdspolitiken. Det är skolan som ger unga människor det körkort som krävs för att klara livet. Vi kan inte acceptera den socialdemokratiska trekvartsskolan, där år efter år bara tre av fyra elever når målen. Vi kan inte acceptera att 25 000 barns drömmar börjar släckas redan i 16-årsåldern varje år.

Kvalitetskraven måste höjas, men skolan måste också ges nya verktyg så att man kan möta kraven. Kunskapen ska stå i centrum. Alla elever ska ges förutsättningar att nå målen.

Skolverket ser med oro på resultatutvecklingen i grundskolan, säger man i den nationella utvärderingen 2003. Läsförståelsen har svåra brister. Vi riskerar att få en generation av språklösa elever. Många saknar grundläggande kunskaper om historia och hur demokratin fungerar. Kunskaperna i matematik och kemi försämras.

De bristande resultaten är ingen slump, utan tvärtom en logisk konsekvens av en skolpolitik som fokuserar på allt annat än vad eleverna lär sig. Många elever har övergivits av skolan och får själva klara sitt eget lärande. Varannan elev får arbeta enskilt varje dag. Många lärare känner sig övergivna av politiken och får utan verktyg klara en allt svårare social situation. Vi ser nu ett läge där bara 60 % av lärarna är ämnesbehöriga, det vill säga har utbildning och också undervisar i det ämne de har utbildning i.

Om eleverna inte når kunskapsmålen, skolminister Baylan, är resten irrelevant. Skolpolitiken behöver läggas om, och nu är det Baylan som har bollen.

Skolan har många olika uppdrag. Man säger från Skolverkets sida att skolan lider av målträngsel. Det viktigaste av allt, kunskapsuppdraget, har nu i alldeles för många år alltför ofta hamnat i skymundan. Det måste skolpolitiken nu lägga om.

Anf. 2 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Den i särklass viktigaste uppgiften för det svenska skol- och utbildningsväsendet är att ge alla elever en stark kunskapsbas att stå på inför fortsatta studier och framtida yrkeskarriär. För ett land som Sverige, där kunskap och kompetens är en av de mest centrala konkurrensfördelarna, är ett väl fungerande utbildningssystem avgörande för fram-

gång. Denna inställning ska genomsyra utbildningspolitiken inom alla områden, och som socialdemokrat ser jag grundskolan som en hörnsten i arbetet med att skapa en kunskapsskola för alla.

Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan är en viktig del i regeringens kvalitetsarbete. Utvärderingen är unik i sitt slag, och det är den mest heltäckande nationella utvärdering som genomförts av den svenska skolan sedan 1992. Det är av stor vikt att vi tar till oss de slutsatser som kommer fram i utvärderingen och att vi ger dem tyngd i det utvecklingsarbete som pågår inom skolan. Jag välkomnar diskussioner och debatter kring dessa frågor.

Utvärderingen innehåller både positiva och negativa utvecklingstrender beträffande måluppfyllelse och resultat. Låt mig inleda med att fokusera på de positiva resultaten.

Eleverna ser skolarbetet som viktigt, och samarbetet med och respekten för lärarna fungerar väl.

Över 90 % av eleverna ser det som viktigt att ha bra kunskaper i engelska, svenska, matematik och samhällskunskap. Kunskaper i dessa ämnen ses också som betydelsefulla för framtida studier och arbete. Elevernas förmåga att vara medvetna och kritiska i sina val och att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden är god, och kunskapen om mål och betygskriterier tycks ha ökat hos både elever och lärare.

Elever, föräldrar och skolans personal visar en väl utvecklad medvetenhet och hög prioritering av värdegrunden. Elevernas engagemang i och intresse för samhällsfrågor och globala frågor är stora och har ökat sedan 1992. Likaså har elevernas kunskaper i engelska blivit mycket goda, och deras kommunikationsförmåga i svenska och engelska är fortsatt god och har i vissa fall till och med förbättrats. Detta skapar en god grund för förbättringar.

Undersökningen visar även upp resultat som har gått i negativ riktning, vilket djupt oroar mig.

Elevernas läsförmåga i svenska har försämrats, och detta gäller i synnerhet för pojkar. Även elevernas kunskaper i ämnena matematik och kemi har försämrats. Elevernas kunskaper i samhällsorienterande ämnen är i många fall fragmentariska och otillräckliga. De stora könsskillnaderna i resultat, attityder och motivation är allvarliga och behöver uppmärksammas. En betydande andel elever anser sig inte informerade om undervisningens mål och vad som krävs av dem för att få olika betyg.

Fru talman! Jag ser mycket allvarligt på de brister som framkommer i Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan, men det är också viktigt att sätta in utvärderingen i sitt sammanhang. Under 90-talet genomfördes kraftfulla besparingar inom den svenska grundskolan, och jag menar att resultaten i Skolverkets utvärdering måste ses mot bakgrund av att 90-talet var ett oerhört tufft och ansträngande årtionde för väldigt många skolor i vårt land.

I debatten har det nu framförts krav på en översyn av gällande läroplan. Jag är inte främmande för en översyn av läroplanen och kursplanerna, men jag menar att vi redan i dag har tydliga mål för skolverksamheten. Det viktigaste för mig är i stället att ge skolorna tydliga verktyg som de kan använda i det dagliga arbetet för att ge alla elever nödvändiga baskunskaper.

Jag vill här ta tillfället i akt att beskriva de insatser som är centrala i mitt arbete med att förstärka den svenska grundskolan.

För det första: Mer resurser och fler utbildade och behöriga lärare i skolan är grunden för framgång. Regeringen har tidigare tagit initiativ till öronmärkta statsbidrag avsedda för personalförstärkningar i skolan. Genom ett tillskott från staten på 5 miljarder kronor över fem år anställs 15 000 fler lärare och andra specialister i landets skolor. Hittills har satsningen gått över förväntan, och över 12 000 fler personer har anställts i skolan. Lärartätheten ökar nu för varje år. Som före detta kommunpolitiker vet jag att öronmärkta bidrag inte alltid är populära, men jag är övertygad om att vi hade haft skäl att vara betydligt mer oroliga om de öronmärkta satsningarna på skolan hade uteblivit.

Vi vet att det finns en alldeles för stor andel obehöriga lärare både i grundskolan och i gymnasieskolan. Huvudmännen, det vill säga kommunerna och de fristående skolorna, måste anställa behöriga lärare, och inte minst de fristående skolorna måste skärpa sig rejält. Men då är det också nödvändigt att lärarutbildningen är utformad och dimensionerad efter dagens och morgondagens behov. Staten och huvudmännen har alltså ett gemensamt ansvar för detta. Behörigheten och utbildningen har stor betydelse för kvaliteten i skolan.

För det andra: Alla skolor ska vara bra skolor. Kvalitetsarbetet i skolorna ska utgå ifrån att ge alla elever förutsättningar för att nå kunskapsmålen. Genom en enhetlig struktur och tydliga nationella kvalitetsindikatorer blir kvalitetsredovisningar det grundläggande verktyget för att i varje kommun och varje skola analysera styrkor och svagheter och därifrån formulera effektiva strategier med kraftfulla åtgärder för att nå målen. Alla skolor har ett ansvar för att eleverna får nödvändiga baskunskaper. Jag kommer att under det kommande året skärpa kraven på vad som ska finnas i alla skolors kvalitetsredovisningar.

För det tredje: Framåtsyftande individuella utvecklingsplaner ska införas i grundskolan. Jag har valt att prioritera detta arbete, och min ambition är att framåtsyftande individuella utvecklingsplaner ska vara införda i samtliga grundskolor redan hösten 2005. De individuella utvecklingsplanerna vill jag ska fungera som ett kontrakt mellan skolan och eleverna, där det beskrivs vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och även i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Jag kommer att ge Skolverket i uppdrag att ta fram allmänna råd för de individuella utvecklingsplanerna samt följa upp och utvärdera tillämpningen av bestämmelserna.

För det fjärde: Segregationen inom skolan måste brytas. I många kommuner i Sverige finns utsatta områden som är präglade av social och etnisk segregation. I dessa områden finns en kraftig överrepresentation av elever som har svårigheter att nå utbildningens mål. Arbetet med att bryta segregationens negativa effekter kräver samordnade insatser från många olika sektorer i samhället. Det är väl känt att skolresultaten för elever i dessa områden inte enbart beror på förhållanden inom skolan. Vistelsetiden i Sverige, föräldrarnas utbildningsbakgrund och deras anknytning till arbetsmarknaden har också stor betydelse. Skolan är emellertid den arena där alla barn och ungdomar vistas en stor del av sin tid, och skolans roll i sammanhanget måste betraktas som central. I budgetpropositionen för 2005 aviserar regeringen ytterligare resurser för att

Prot. 2004/05:33

19 november

Aktuell debatt:

Skolfrågan

förstärka insatserna i skolor i segregerade områden. Vi föreslår riksdagen att det för detta ändamål avsätts 70 respektive 155 miljoner kronor under 2006 och 2007, alltså sammanlagt 225 miljoner kronor.

För det femte: Trygghet och studiero är avgörande. Jag är väl medveten om vilka barn och ungdomar som drabbas hårdast när det är stökigt i klassrummet. Det är inte de barn som har möjlighet att få hjälp hemma. Det är inte de barn som kommer från välbemedlade hem som far mest illa när det inte är studiero i klassrummet. Det är de barn som inte får någon hjälp hemma, som inte har föräldrar som kan hjälpa till under tiden utanför klassrummet. Därför kommer jag också att prioritera detta arbete när vi nu går igenom den nya skollagen.

För det sjätte: Kunskaperna i svenska och matematik måste förbättras. Min ambition är att genomföra ett antal konkreta åtgärder för att förbättra läsförståelsen och läsförmågan i svenska. Låt mig också säga något om matematiken. Jag talade i går med Lena Poignant som är rektor på S:t Botvids gymnasium. Hon beskrev att många elever hade väldigt dåliga förkunskaper när de kom till gymnasieskolan. Detta måste vi ta tag i, fru talman.

Anf. 3 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Samtidigt som Skolverket lämnade en larmrapport om kunskapsutvecklingen i skolan gjorde den nye skolministern utspel efter utspel om vem som ska få äga och driva skolor. Det är naturligtvis ingen slump utan regeringens själva strategi i skolfrågor, att avleda debatten från huvudsaken, elevernas kunskapsresultat, till bisaken, skolornas driftsform.

Jag såg i Lärarnas tidning att när Baylan intervjuades hade han inte läst Skolverkets rapport. Det är bra att han har gjort det nu och inser allvaret. Inte ett enda barn kommer att lära sig någonting mer i den svenska skolan på grund av skolministerns alla stopplagar för friskolor. Friskolorna bidrar tvärtom till utvecklingen av skolan i Sverige. Alla skolor borde ges rätt att verka med den frihet som friskolorna har. Alla skolor borde också granskas med likvärdiga ögon och elevens valfrihet och kunskap sättas i centrum.

Processen, hur skolan arbetar, har av regeringen gjorts viktigare än resultaten eleverna når. Skolan präglas av det som också är skolpolitikens problem, för mycket fokus på form och för lite på innehåll. Skolan kan inte vara bättre än de förutsättningar som ges den. Det är förvisso bra att elever lär sig söka information, men för att kunna tolka och förstå den information man finner krävs det kunskap. Många saknar tillräcklig kunskap för att kunna reflektera djupare över frågors innehåll, säger Skolverket. Man kan alltså återge utan att förstå.

I stället för att höja kvaliteten i grundskolan har regeringen lyckats skapa två parallella skolsystem i Sverige. Det ena är det officiella, skolan i högtidstalen. Där går svenska barn i grundskola följd av gymnasieskola och universitet.

Det andra är det inofficiella, det reparativa och växande skolsystemet som regeringen sällan vill tala om. Där går 26 000 barn varje år ut grundskolan utan att nå målen. 11 % går därför direkt till det individuella programmet som växt till ett av de allra största. Nu ser vi siffror på att det som var tänkt att vara en kort tid som inskolning, övergång till nationella

program, tvärtom har förvandlats till en situation där bara en tiondel av IV-eleverna slutligen går ut gymnasiet. De som går i gymnasiet går där ofta fyra år i stället för tre. Därefter går man direkt till komvux för att komplettera eller konkurrenskomplettera betyg. Om någon tror att det därefter är dags för högskolan är det inte alltid så. Därefter följer förberedande collegeår och olika former av introduktionsår. Det handlar om reparation i hela regeringens fokus.

Ansvar måste flyttas tillbaka till skolsystemet och varje skolform ta sitt ansvar. Skicka-vidare-mentaliteten i dagens skolpolitik måste avskaffas.

Fru talman! Varje elev ska ges en individuell kunskapsrätt, det vill säga rätt till en sådan anpassad undervisning som gör att man kan nå grundskolans kunskapsmål. Detta kombineras med individuella kunskapskontrakt som skapar balans mellan skolans, elevens och hemmets ansvar för kunskapsinhämtningen. Jag noterade särskilt – det kanske fler gjorde – att Baylan inte nämnde föräldrarnas roll över huvud taget när han pratade kunskapskontrakt och skola.

Man ska börja skolan när man är mogen, och man ska lämna skolan när man har nått målen. Det är grunden. I dag börjar man hösten när man fyller sju vare sig man är mogen eller inte, och man lämnar våren när man fyller 16 vare sig man har nått målen eller inte. Det är mycket bättre att få den extratid man behöver i stället för att skickas igenom skolsystemet med bristande grundkunskaper och ofullständiga betyg.

Skolan ska inte detaljstyras av lager på lager av politiska beslut. I dag finns det 8–10 lager av politiska beslut ovanför en vanlig lärare, Ibrahim Baylan. Lärare och rektorer måste ges förtroende att avgöra hur skolan och eleverna ska nå de nationella kunskapsmålen. Sedan svarar skolorna och deras medarbetare för en nationell kvalitetsutvärdering.

Eleven ska ha full rätt att välja skola. Resurserna för det följer med eleven till den skola eleven väljer. En viktig sak är också att låta skolans medarbetare avgöra hur pengarna används för att styra pengarna till undervisningen. Det är en paradox att Sverige lägger mest pengar i världen på skola men långtifrån mest i världen på undervisning och utbildning. Mindre än hälften av skolans pengar används i dag till undervisning. Det visar hur snett skolpolitikens fokus har hamnat. Resten går till administration, lokaler och kringkostnader. Mindre än varannan krona når eleven i klassrummet i form av undervisning.

Vi moderater lägger 2,3 miljarder kronor mer än regeringen på skola. Vi har hört skolministern prata vackert om resursernas betydelse. Jag ser också i DN i dag att Socialdemokraterna tvingas erkänna att de hade fel när de påstod att Moderaterna sparade på kärnverksamheten. Resurserna och deras storlek har betydelse för resultaten, men det avgörande är hur resurserna används. Vi ska inte lägga dem på vuxna i skolan, som Baylan talade om, inte på personal i allmänhet, utan på att utbilda lärare. Vi ser att regeringen sker ned 9 % på lärarutbildningen samtidigt som man pratar om de brister som finns.

Lärarnas ämneskunskaper och fortbildning måste stärkas genom magisterprogram och lektorstjänster. Ett starkt forskningsperspektiv ska föras in i vår utbildning och skolans vardag. Utbildade lärare är ett problem för kunskapsresultaten. Det riskerar att trivialisera ämnenas innehåll och lämnar över för mycket ansvar till eleven själv.

Slutligen vill jag säga att skolans signalsystem ska vara tydligt. Det är fel att på hösten i åttan, när man ska börja sätta betyg, upptäcka att en kille är dyslektiker.

Man måste få tidiga signaler så att man tidigt kan lösa problemen. Stoppa skicka-vidare-mentaliteten i skolan som är orsaken till att var fjärde elev går ut utan fullständiga betyg.

(Applåder)

Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Det är mycket bra att vi har fått den här debatten tidigt, när vi har fått en ny skolminister. Jag hälsar honom hjärtligt välkommen i hans nya ämbete.

Den fråga som reser sig är förstås: Vad är tanken med personskiftet? Är det att åstadkomma ett politikskifte, eller är det att dölja en brist på politikskifte? Det har vi ju sett vid tidigare ministerbyten.

När Ingegerd Wärnersson byttes mot Thomas Östros fick vi en verbalare utbildningsminister – en minister som hade större förmåga att lägga ut dimridåer. Det som fanns i dimman var fortfarande samma politik, samma politik som ledde till att resultaten i skolan successivt försämrades. Thomas Östros främsta förmåga blev till sist verklighetsflykt.

Alla lyssnar nu väldigt noga på statsrådet Baylan för att höra om han verkligen är redo att ta till sig verkligheten.

Jag vill ge ett exempel. Det är ju jättebra att 90 % av eleverna i grundskolan tycker att det är viktigt att lära sig samhällskunskap. Av samma utvärdering framgår att 91 % av dem inte vet att kommunfullmäktige väljs i demokratiska val. 96 % vet inte att landstingen väljs i demokratiska val.

Hur ska man se på den informationen? 90 % tycker att det är jätteviktigt att kunna mycket om samhället, men 91 % vet inte att kommunfullmäktige väljs demokratiskt.

Slutsatsen måste ju bli att det finns en kunskapstörst, och att det finns ett samhällsintresse. Men den skola som ska förmedla kunskaper misslyckas med den uppgiften.

Vi betonar, från vårt håll – och vi hör ordet allt oftare också från Socialdemokraterna – utvärdering i skolan. Det är viktigt att elevernas resultat utvärderas. Men det är ju också viktigt att själva skolpolitiken utvärderas, att vi vågar ta till oss bedömningar av det vi har gjort.

Den stora utvärdering som nu har gjorts visar att resultaten successivt försämrats. Det finns då ingen annan rimlig reaktion på den utvärderingen än att göra saker annorlunda.

Ett typexempel kan vi hämta från en Stockholmstidning i dag.

Rubriken är: Nio av tio klarar inte individuella programmet. Nio av tio som börjar på det individuella programmet klarar alltså inte gymnasiet. När jag förberedde det här i går kväll skrev jag in att 83 % inte klarar det, men enligt dagens tidning är det över 90 % i Stockholm som inte klarar IV-programmet.

Det är en lång artikel om det. Längst ned på sidan står det i en artikel: Regeringen redo skjuta till mer pengar.

Det har vi hört i tio års tid. Resultaten är dåliga, regeringen är redo att skjuta till mer pengar. Det är ju jättebra. Vi säger ja till alla extra pengar till skolan. Det kan ju inte bli sämre av mer pengar. Men jag vill ge ett

gott råd till statsrådet Baylan tidigt under hans ämbetsperiod: Tro inte att den svenska skolans grundproblem är brist på pengar. Problemen är mycket djupare än så. Problemen är av ideologisk natur. Problemet är att de politiska förutsättningar som skolan har inte är tillräckligt tydliga när det gäller kunskap och arbetsro i skolan.

Jag lyssnade mycket noga på det statsrådet sade om hur han ska hantera förslagen från Skollagskommittén. För det första måste man konstatera att det är en häpnadsväckande segdraging av dessa frågor. Skollagskommittén skulle ha varit klar före förra valet. För att man skulle slippa debatten i själva valrörelsen blev den försenad en bit in till början av den här mandatperioden. Varför ska det ta nästan fyra år tills dessa förslag, som skolorna ropar efter – om de blir bra – förverkligas?

Nu hörde jag skolministern säga att han ska prioritera åtgärder i skolorna som ökar förutsättningarna för arbetsro eftersom han vet vilka elever som drabbas hårdast när det är stökigt i klassrummen. Det låter ju väldigt bra. Får vi tolka det så att statsrådet är redo att förändra majoritetsförslaget från Skollagskommittén så att lärare och skolledare får verkkningsfulla möjligheter att ingripa för att skydda mobbningsoffer, för att flytta mobbare och för att verkligen se till att arbetsro råder i våra skolor?

Är skolministern redo att ta itu med krisen i lärarutbildningen? Häromdagen kom en undersökning från Lärarnas riksförbund som visade att många av dem vi anförtror den allra viktigaste uppgiften i skolan, nämligen att lära våra småbarn att läsa, över huvud taget inte har någon utbildning för den uppgiften. Det är ju helt orimligt och är ytterligare ett exempel på att det är ett radikalt omtänkande från skolpolitikerna som Sverige behöver.

Vi har fått en ny skolminister. Det är kanske bra. Men det vi framför allt behöver är en ny skolpolitik. Innebär ministerskiftet ett politikskifte? Den frågan är fortfarande obesvarad.

Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag vill också börja med att hälsa Ibrahim Baylan välkommen till den första kammardebatten som skolminister.

Det finns mycket som är bra i svensk skola – i svenska skolor. Varje skola borde få bli bedömd efter hur just den fungerar, och inte utifrån generaliseringar eller statistik som inte alltid är rättvisande.

Det är inte svårt att förstå hur det känns för lärare och skolledare som lyckats skapa en trygg skolmiljö, där eleverna utvecklas och där de flesta lyckas uppnå bra resultat, när de ständigt matas med en mörk bild av skolan – i bestämd form.

I den politiska världen är det ändå utifrån det sammanlagda resultatet som vi måste dra våra slutsatser. Då är bilden dessvärre ganska dyster. Den senaste utvärderingen från Skolverket, som är utgångspunkten för den här debatten, visar på en oroande nedåtgående trend inom flera områden jämfört med 1992 och 2002.

Vad är det då som behövs för att vända den trend som rapporten visar? Det behöver vi inte famla i ovisshet om. Det är bara att lyssna på vad lärare och skolledare vill och ta reda på vad forskningen säger.

Jag ska ge ett exempel som jag har hämtat från Torsten Husén, nestorn inom svensk pedagogik. Han lyfte fram två forskare från Stanfordu-

niversitetet som jämförde framgångsrika och mindre framgångsrika skolor genom att följa eleverna och hur de klarade sig under två år.

Resultatet är tydligt. Avgörande faktorer för framgång är föräldraengagemang, rektors ledarskap, lärarprofessionalism och den laganda som präglar skolan. Det centrala för en god laganda, säger forskarna, är upplevelsen av att ha inflytande och att kunna göra något utan detaljinblandning uppifrån. Det mest centrala för en lyckad pedagogik på basplanet är den självständighet som den enskilda skolan åtnjuter. Den är också en viktig förutsättning för föräldrarnas engagemang och villighet att samarbeta och göra insatser.

I framgångsrika skolor drar föräldrar och lärare åt samma håll. Studien visar tydligt att det sätt på vilket den enskilda skolan styrs i hög grad påverkar vad den kan åstadkomma med sina elever, alltså vilka resultat den uppnår.

Svaret på hur vi ska komma till rätta med problemen i skolan är alltså att styra mindre i stället för mer. Ge helt enkelt varje enskild skola och skolledare tillräckligt manöverutrymme för att bygga upp en verksamhet som fungerar utifrån de förutsättningar man har vid just den skolan. Är skolministern beredd att ge de kommunala skolorna självbestämmande, låta dem bli kommunala friskolor som har kommunen som huvudman men ändå har stor frihet att styra över sin verksamhet? Det är det Skollagskommittén kommer att få ta ställning till.

Det måste också bli slut med att skolan ska lösa allt som resten av samhället inte klarar av. Det måste bli slut på ständigt nya direktiv och på utredningar om icke-frågor, till exempel om elever ska kallas elever, eller lärare lärare, eller om det ska heta årskurs 7 eller år 7. Det är den typen av frågor som man faktiskt sysslar med i dag i stället för att ta tag i de stora problemen. Sådana frågor påverkar knappast elevernas läskunnighet.

Skolan måste få ägna sig åt sin kärnverksamhet, att ge eleverna kunskaper, färdigheter och fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande, som det står så fint i läroplanen från 1994. Det klarar skolan inte själv, men med föräldrar som drar åt samma håll är det möjligt.

Kristdemokraterna har länge föreslagit att ett ansvarskontrakt ska skrivas där det klargörs vilka åtaganden läraren, eleven och föräldrarna har för att skolarbetet ska lyckas. Kontraktet ska följas upp och omformuleras vid varje utvecklingssamtal. Det var väldigt intressant att höra att den nya skolministern har kopierat detta förslag. Det är inte alltid man behöver sitta i regering för att få igenom sina förslag. Nu ska jag följa noggrant att de genomförs och att det inte bara är fråga om att säga något.

Skolverkets utvärdering kom strax innan Ibrahim Baylan tillträdde som skolminister, och det är säkert frestande att säga att man inte kan ta ansvar för det som hände innan dess. Men eftersom Göran Persson byter ministrar ganska ofta kan vi i oppositionen inte godta det argumentet. Oavsett vad han eller hon heter är det skolministerns ansvar att läget är som det är, det vill säga att svensk skola är bland de sämsta i en internationell jämförelse när det gäller ordning och reda i klassrummet. Var tionde elev blir inte behörig till gymnasiets nationella program, alltför många skolor tar inte mobbningen på allvar och elevernas förmåga att

läsa och förstå längre texter har stora brister. Det är fruktansvärt allvarligt. Att man kan läsa och förstå det man läser är avgörande för hur man ska klara resten av skolarbetet och för hur man ska hänga med i vad som händer i samhället runtomkring. Det är faktiskt skandal att eleverna i svenska skolor läser sämre och sämre i stället för bättre och bättre.

Med allt detta på sitt bord är det minst sagt förvånande att skolministerns första utspel handlar om hur regeringen snabbt ska kunna inskränka de fristående skolornas rätt att verka. Lägg alla sådana tankar åt sidan skulle jag vilja säga. Ta intryck av integrationsminister Jens Orback i stället. I just den frågan är han väl värd att lyssna på. Statsrådet får i vilket fall bereda sig på hårt motstånd både internt och från oss kristdemokrater om han ändå bestämmer sig för att fullfölja sina planer på området i stället för att se till att både kommunala och fristående skolor får de arbetsvillkor och den frihet de behöver för att kunna göra ett bra jobb.

Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag ber också att få hälsa skolminister Ibrahim Baylan välkommen. Som västerbottnings gläder det mig speciellt att vi får en västerbottnisk minister.

Det börjar bli en tradition att i anslutning till Skolverkets rapporter hålla en aktuell debatt i kammaren. Man kan undra hur en skolverksrapport som inte föranledde en begäran om aktuell debatt från någon av de borgerliga partierna skulle se ut.

Skolverkets rapporter är en del i styrningen i den svenska skolan som ska peka på både förtjänster och brister. Samtidigt ska Skolverket också peka på vilka åtgärder som vidtas. Skolverket pekar i sin rapport på brister som redan månggordigt har nämnts, men man pekar också på att svenska elever har mycket goda kunskaper i engelska, god förmåga att tala och läsa svenska och engelska, förmåga att kritiskt granska information, ett ökat intresse för globala frågor och att de svenska eleverna är bra på att samarbeta och lösa problem.

Vänsterpartiet vill på inget sätt nonchalera eller bortse från de problem och utmaningar som Skolverkets rapport visar på. Jag uppskattar de borgerligas engagemang i skolfrågor, även om färgen när man målar skollandskapet alltsomoftast är svart. I ärlighetens namn måste också sägas att i ett antal frågor finns en samsyn, exempelvis att mobbning, våld, sexuella trakasserier och annan kränkande behandling i skolan aldrig får accepteras och inte kan ursäktas. Jag tror också att vi är överens om att välutbildade och behöriga lärare är viktiga för att nå skolans mål. Det är till och med så att jag kan hålla med Fredrik Reinfeldt när han i partiledardebatten konstaterade att han märker på föräldramöten eller när han följer sina barn att skolan har förändrats. Det har den gjort i mångt och mycket till det bättre, samtidigt som han menar att vi kan göra mer. Moderatledaren har rätt. Det går åt rätt håll, men vi kan göra mer. När vi sedan diskuterar vidare hur vi ska fortsätta arbetet att utveckla skolan tror jag att vår samsyn slutar.

Jag måste få ställa en fråga när det gäller vad som rullade runt om den nya lärarutbildningen på TV nu på morgonen. Hur kan den nya lärarutbildningen ha bidragit till till exempel försämrad läsförmåga? Den nya lärarutbildningen har de facto inte levererat några färdiga lärare än. Kan ni förklara det för mig?

Prot. 2004/05:33

19 november

Aktuell debatt:

Skolfrågan

Fru talman! Det är viktigt att våga konstatera att förändringar tar tid och att skolan aldrig får ses som isolerad från övriga samhället. Om klyftorna ökar hårdnar samhället och om skillnaderna mellan kvinnor och män vidmakthålles märks det naturligtvis i skolans vardag. Som vänsterpartist vill jag ha en likvärdig sammanhållen grundskola för alla barn. Vänsterpartiets skola utgår från elevens behov, och där råder demokrati, jämlikhet och solidaritet. Grunden för Vänsterpartiets skolpolitik är att alla barn ska ha rätt till utbildning som står under demokratisk samhällskontroll. Skolan ska utgå från elevens egna behov och förutsättningar. Det behövs naturligtvis nya pedagogiska metoder utformade av entusiastiska och kunniga lärare.

Fru talman! Även om det finns en samsyn mellan höger och vänster i vissa frågor finns det stora skillnader. Det finns också skillnader i vägarna att nå målen.

I den borgerliga alliansens arbete inför år 2006 är det Folkpartiet som ansvarar för den arbetsgrupp som går under beteckningen Mer kunskap – en modern utbildningspolitik. Om man leker med tanken att det blir folkpartistisk skolpolitik som ska vara tongivande kan man fantisera om hur den borgerliga alliansens skolpolitik ska presenteras. Om man raljerar skulle överskriften för den alliansens skolpolitik bli:

- Det var bättre förr. Låt oss backa in i framtiden.

Man skulle i dokumenten ha ett antal underrubriker som skulle vara:

- Nationell skolpeng
- Mer friskolor
- Tillbaka till indelningen i stadier
- Tidigare och fler betyg
- Mer prov och test
- Hårdare tag
- Damma av de gamla läroplanerna
- Utbildning – en vara som alla andra
- Vinstintresse – helt okej
- Elevinflytande. Vad är det?

Mot detta ska ställas en syn på skola och bildning som Vänsterpartiet och förhoppningsvis också Socialdemokraterna står för. Det är en politik där det behövs mer resurser till skolan som ska fördelas efter behov. Det behövs en skola som är demokratiskt kontrollerad och fri från vinstintresse. Det behövs en skola som ser varje elev. Det behövs en skola som ger elever kunskaper och förmåga att möta framtiden. Det behövs en skola med mindre av betygshets. Det behövs en satsning på livslångt lärande, där förskolan spelar en avgörande roll. Det behövs en förskola och en skola där lärarnas viktiga roll tydliggörs.

I Sverige har vi skolplikt, och då finns det också en plikt mot eleverna. Det är en plikt som bland annat innebär rätten för eleverna att ha en skola till vilken man längtar när man vaknar på morgonen. Så ser det inte ut i dag. Det vet vi alla.

Skolan är och kommer att vara en av de viktigaste delarna i våra barns liv. Då behövs en långsiktighet. Då behövs visioner för att forma en skola för alla och envar. De visionerna har vi i Vänstern.

Anf. 7 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Många av landets skolor fungerar väldigt bra, men tyvärr är det alltför många som inte gör det. I välståndslaget Sverige kan vi se hur vi får en skola som blir mer och mer kunskapssegregerad. Det blir alltså en delning mellan dem som har kunskap, eller har lätt att ta till sig den, och dem som inte har det. Fortsätter det här ser jag det som ett av de största hoten mot den uppväxande generationen. Det är ett problem som vi har möjligheten och ansvaret att ändra på.

Den här kunskapsdelningen är en oerhört stark kontrast till den skola som vi vill ha och den skola som jag strävar efter, en skola som innebär att alla elever från början får en ärlig chans och en möjlighet att lära sig.

Ett av många tydliga exempel på den här kunskapsdelningen är Skolverkets rapport som återigen visar att Sveriges elever blir allt sämre i matematik och på att lära sig läsa och skriva. Den här rapporten visar också på att fler och fler elever lämnar grundskolan utan att ens ha de viktigaste grundkunskaperna med sig. Man går ut nian i grundskolan utan att ha lärt sig läsa, skriva och räkna. Inte undra på att det individuella programmet är det näst största programmet på många ställen.

Men det är inte första gången som vi har fått läsa en sådan här larmrapport. Det är inte heller första gången vi har fått höra en socialdemokratisk skolminister säga: Det här är allvarligt. Jag tar det till mig. Kanske ska jag tillsätta en ny arbetsgrupp.

Men, Ibrahim Baylan, det är inte nya arbetsgrupper Sveriges elever och lärare behöver. Det är inte heller en ny skolminister som står i talarstolen och bara berättar att det här har vi inom socialdemokratin gjort. Det Sveriges skolor, Sveriges elever och Sveriges lärare behöver är handlingskraft och goda förutsättningar för sin verksamhet. Och det är det flera partier i den här kammaren som är beredda att ge dem.

Men Socialdemokraterna har valt en annan väg. Trots de skarpa varningssignalerna att det inte står riktigt rätt till i landets skolor väljer partiet, alltså Socialdemokraterna som har makten att förändra och göra någonting bra, att ställa sig i skuggan, vid sidan om, och vänta på nästa rapport.

Min undran till skolministern blir ju: Varför frågar sig inte Ibrahim Baylan och regeringen hur det kommer sig att så många elever lämnar nian utan baskunskaper? Varför frågar sig inte regeringen och skolministern hur det kommer sig att så många elever blir allt sämre på att läsa, räkna och skriva? Och hur kommer det sig att regeringen inte börjar ifrågasätta sin politik som leder till att man faktiskt förnekar alla elever en ärlig chans?

Grunden för Centerpartiets skolpolitik är att alla elever får lära sig utifrån sina egna, unika egenskaper. Alla elever ska få ordentligt stöd och ordentlig hjälp redan från början. Det tror vi på. Det arbetar vi för. Vi vet

Prot. 2004/05:33

19 november

Aktuell debatt:

Skolfrågan

att alla elever kan uppnå oerhört mycket om de bara får möjligheten och chansen.

Jag ser tre viktiga delar för en bättre grundskola.

För det första ska vi utgå från kunskap i stället för tid. I dag är ofta antalet år som eleverna är i skolan viktigare än den kunskap de bär med sig. Vi vill ha individuella studieplaner, ett kunskapskontrakt där föräldrarna blir verksamma och medvetna om sitt barn och den utveckling som sker i skolan.

För det andra behövs det en mycket bättre arbetsmiljö. Alla blir också vinnare om vi tar hand om ordningsproblemen redan från början.

För det tredje behöver vi en mer elevanpassad skola. Vi vill införa en flexibel skolstart. Det innebär att vi går från dagens mer fyrkantiga skola, där elevens ålder styr mer än elevens kunskaps- och mognadsnivå, till en mer flexibel skola, där vissa elever kan gå lite fortare fram och andra elever ta lite längre tid på sig. Men det viktiga är att skolan utgår från den unika eleven och hans eller hennes förutsättningar.

Utöver de här tre punkterna har vi i Centerpartiet gjort en satsning på ett läs-, skriv- och matematikprojekt på 1,2 miljarder som ska gå ut till skolorna och de första årskurserna så att eleverna får med sig kunskaper redan från start. Om vi får igenom det här paketet är jag övertygad om att vi har hittat en mycket bättre möjlighet för landets elever.

Fru talman! Elever på landets skolor, alla duktiga lärare och alla engagerade föräldrar ropar ju efter förändring.

Många lärare är slitna. De börjar tröttna på arbetssituationen med lite resurser, mer eller mindre obefintlig fortbildning, en arbetsmiljö som är under all kritik och att de inte heller har så många kolleger.

Föräldrarna är upprörda över att deras barn inte får stöd och hjälp som de har rätt till, att det inte är lugn och ro och en bra arbetsmiljö i skolan, att det är för lite personal och att deras barn helt enkelt inte lär sig det de ska lära sig i skolan.

Eleverna är trötta på att de inte får hjälp och stöd när de har rätt till det, att det fortfarande tillåts att de själva eller deras klasskamrater utsätts för mobbning eller behandlas respektlöst utan att någon egentligen tar notis om det. De är trötta på att de inte får en ärlig chans att utvecklas.

Skolministern säger att situationen är allvarlig och att något måste göras. Vi väntar ju spánt på att ministern ska börja agera. Tyvärr har jag inga större förhoppningar om att regeringen kommer att visa den handlingskraft som ministern talar om. Jag tror också att skolan riskerar att gå ytterligare två förlorade år till mötes innan den borgerliga alliansen kan börja sitt arbete, ett arbete som kommer att ge alla elever en ärlig chans redan från start.

(Applåder)

Anf. 8 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 har varit en mycket intressant läsning. Det är en viktig rapport om skolans tillstånd som visar både på positiva och på negativa resultat.

Det är glädjande, tycker jag, att kunskaperna i engelska är goda, att eleverna har en god kommunikativ förmåga i både engelska och svenska och att de uppvisar god förmåga till kritiskt tänkande och kritisk analys. Engagemanget för samhällsfrågor har ökat, och en hög medvetenhet om

värdegrundsfrågor syns hos flertalet. Ett stort intresse för praktisk-estetiska ämnen är positivt, och även många teoretiskt inriktade ämnen upplevs som mycket viktiga av eleverna. En mer varierad undervisning i metoder upplevs jämfört med 1992.

Men det finns också mörka moln. Mindre bra är resultaten vad gäller läsförmåga i svenska och kunskaper i matematik och kemi. De sistnämnda ämnena upplevs som svåra, och attityden till kemi samt fysik och religion är mycket negativ från elevernas sida. Det finns brister i kunskaperna i samhällsorienterande ämnen också, trots en positiv inställning till flera av dem. Det är fortfarande alltför stora könsskillnader i både resultat och attityder till olika ämnen och skolan. Andelen icke behöriga lärare är betydligt större än för tio år sedan.

Ämnen som upplevs som svåra, som matematik, kemi och fysik, eller de som upplevs som ointressanta, som kemi, fysik och religion, har svårt att fånga elevers motivation för inläring. Det är viktigt att nu arbeta med att utveckla metodiken framför allt i dessa ämnen. När man känner intresse och motivation lär man sig som lättast och bäst. Det är inget särskilt konstigt utan tämligen självklart och något jag tror att vi alla här kan känna igen oss i när vi tänker på vilka föredrag, seminarier, konferenser eller för den delen skolkunskaper man bär med sig i livet.

Fru talman! Jag tror att det är fler som kanske likt mig har barn och som fick uppleva något väldigt fascinerande och spännande i går. Det var den första snön som hade kommit. Tänk om bara lite av den otroliga glädjen och nyfikenheten när man rusar ut på morgonen skulle finnas där varje morgon.

Vi tror från Miljöpartiets sida att det är ett flertal viktiga saker som behöver göras. En fortsatt decentralisering av skolan med stor pedagogisk frihet och variation är viktig. Mångfald i sig är bra, och både ett större antal friskolor och profilering och ökad frihet för de kommunala skolorna kan öka elevers intresse och lärares motivation och fokus. Här känns det trist att Ibrahim Baylan, ny skolminister, på bara drygt två veckor vid ett flertal tillfällen markerat och skärpt tonen mot fristående skolor.

Det känns oroande, och det skulle vara intressant om skolministern här i dag skulle kunna tala om hur han ser på mångfalden i svensk skola och vad han tänker ta för initiativ vad gäller fristående skolor.

Det behövs ett flertal åtgärder. Det behövs flexibel skolstart, avskaffande av timplaner, mindre centralstyrning och större elev- och föräldramedverkan i skolan.

En ökad individualisering i undervisningen är nödvändig. Att i än högre grad utgå från varje individs behov och förutsättningar krävs för ökad måluppfyllelse och för en mer positiv inställning till ett flertal ämnen.

Elevernas valfrihet och möjlighet att ha inflytande över undervisningen behöver öka, inte minska som Folkpartiet har föreslagit i ett antal olika förslag på DN Debatt under året. Elevers intresse och motivation har betydelse för inläring, eller tror Folkpartiet att elever i grundskola och gymnasium fungerar på andra sätt än vi övriga gör?

Prot. 2004/05:33
19 november

*Aktuell debatt:
Skolfrågan*

Ett elevaktivt arbetssätt, där man blir engagerad i sin egen inlärnin g och där man själv är delaktig och inte bara passiv mottagare av kunskap, är viktigt. Det visar sig ju i utvärderingen vara sämst i de ämnen som eleverna också upplever som mest ointressanta och svårast.

Ett elevaktivt arbetssätt är inget alldeles nytt utan en ganska gammal insikt, men det har tagit ganska lång tid att få det att bli verklighet. Man kan i en ganska spännande tidning för lärarinnor från 1899, där man har uppställt regler för de lärarinnor som då verkade, läsa följande:

”Kom ihåg, att det är *barnen som skola tänka*, icke du som skall tänka för dem, att det är dem, *som du skall förmå tala* och icke du som skall tala för dem, att det är de, som skola använda sina krafter, då bli icke dina utslitna i förtid.”

Ambitionsnivån i övrigt från 1899 kanske inte är någonting att ta efter. Det visar kanske att bakåtsträvande inte alltid är framgångskonceptet. I tidningen står även:

”Låt icke det du lär barnen övergå deras förstånd. Mycket av hvad barnen höra i skolan kunna de ej fatta och lära följaktligen mycket litet däraf.”

Det talas också om att man ska ge trögtänkta pojkar tid att fundera ut svaret på frågor.

Men det visar ändå att insikten att eleverna ska vara delaktiga är ganska gammal.

I dag hoppas jag att vi har en skola med en stark ambition som kan utvecklas. Man behöver lära ut djupa kunskaper med varierande och elevaktiva metoder, där både elever och föräldrar är djupt engagerade och har ett stort inflytande.

Anf. 9 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Det här är bara min andra gång i kammaren. I tisdags deltog jag i en interpellationsdebatt, och nu deltar jag i en aktuell debatt.

Jag kan ändå se en tydlig trend från oppositionen. Den är mycket enkel. Så här säger man från oppositionen: Den socialdemokratiska regeringen gör ingenting, och skulle den någon gång göra någonting bra har den stulit den idén från oss. I annat fall är det en slump om den gör någonting bra.

Så enkelt är det väl ändå inte, fru talman? Jag tror att vi behöver nysansera vår inställning i debatten. Jag tror att vi behöver hysa en större respekt för varandra och lyssna på varandra.

Tydligen var det flera här som inte lyssnade till vad jag sade i mitt första inlägg. Jag tänkte därför ta tillfället i akt att upprepa de förslag som jag hade.

Den första punkten var: Flera anställda i skolan. Det ska vara behöriga och utbildade lärare.

Den andra punkten var: Ett tydligt och förbättrat kvalitetsarbete.

Framåtsyftande individuella utvecklingsplaner ska införas från och med höstterminen 2005.

Vi ska göra insatser för att bryta segregationens negativa effekter och satsa på trygghet och studiero samt öka kunskaperna i svenska och matematik.

Detta är avgörande faktorer för vår politik för att skapa en kunskapskola där lärandet står i fokus och där elever och lärare respekterar varandra.

Fru talman! När jag lyssnar till oppositionen, framför allt Folkpartiet och Moderaterna, tycks det bara finnas en lösning för dem, och det handlar om att sortera i skolan. En generell lösning tycks vara att sortera och dela upp i olika fack och ge dem som inte klarar av målen kvarsittning i grundskolan. Lars Leijonborg verkar helt och hållet ha övergett den socialliberala skolpolitiken. Han ska ha fler betyg i lägre åldrar. Han ska sortera bort elever från deras klasskamrater. Han vill låta 17–18-åringar vara kvar i grundskolan tillsammans med 13–14-åringar.

Jag är fullständigt övertygad om att det inte är en framkomlig väg att hålla kvar dessa halvvuxna tonåringar tillsammans med 13–14-åringar i grundskolan. Ungdomar som i övre tonåren har haft problem med skolgången kommer inte att lyckas bättre om de blir kvar i en miljö som är anpassad till yngre. Det är inte bra för dem, och jag är övertygad om att det inte heller är bra för grundskolan.

Jag har av flera talare blivit ombedd att tydliggöra min inställning till fristående skolor. Och jag vill ta tillfället i akt att göra det i denna kammarare.

Jag är positiv till många inslag när det gäller de fristående skolorna. Många av de fristående skolorna har bidragit till att utveckla vårt skolväsende så att vi har fått en bättre skola tack vare det förändringstryck som också den kommunala skolan har utsatts för. Men det betyder inte att jag, som Lars Leijonborg och Sten Tolgfors, är positiv till alla inslag bland de fristående skolorna.

Jag ser att det kan finnas problem när pengar som vi satsar på utbildning hamnar i fickorna på ett fåtal aktieägare. Jag ser också att det kan vara bekymmersamt om inte barn och ungdomar från olika uppväxtmiljöer, från olika etniska grupper och från olika religioner kan träffas i den gemensamma skolan. Fördomar och motsättningar kan öka om vi inte möts och skapar förståelse för varandras olika förutsättningar.

Anf. 10 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det är lätt för Ibrahim Baylan att tala om behöriga lärare och be om att vi ska tycka att det är trovärdigt. Men när han samtidigt skär ned i lärarutbildningen och inte återupprättar läraryrkets status, då blir han inte trovärdig i riksdagens ögon, och förmodligen inte heller i lärargruppens ögon. Han blir inte heller trovärdig när han tycker att det är ett problem att skattepengar går till vinst just när det gäller undervisning i skolan men tycker att det är helt okej att samma skattepengar går till vinst om någon städar skolans gymnastiksal. Det är en inkonsekvens som egentligen handlar mer om att vädja till Vänstern och de kanske något mer populistiska krafterna inom Vänstern, därför att bakom retorikens röda fanor om solidaritet går varje år vart fjärde barn genom skolan utan att nå målen. Och i ett kunskapssamhälle som det som vi befinner oss i och än mer kommer att befinna oss i finns det ingen fråga som tydligare kan vara en klassfråga än denna.

Prot. 2004/05:33
19 november

*Aktuell debatt:
Skolfrågan*

Skolministern har alla möjligheter att bidra till att göra någonting åt detta. Hittills har han i stället talat om huvudmannaskap för att slippa tala om skolpolitikens syfte och innehåll.

Det finns inte en likvärdig skola i Sverige i dag. Vilken kvalitet man får på skolan avgörs helt och fullt av var man föds och i vilken kommun man bor. Det är orättfärdigt. Minst valfrihet finns där den skulle behövas allra mest.

Fredrik Reinfeldt och jag har ägnat hösten åt att besöka skolor i landets alla län. Vi har besökt framgångsrika kommunala skolor. 95 % av eleverna går i den kommunala skolan. Men de får inte värst mycket uppmärksamhet, särskilt inte av skolministern som bara talar om huvudmannaskap och annat.

Vi har sett skolor där harmonin är så påtaglig att den går att ta på, där elever och lärare respekterar varandra, där vuxna stöttar varandra, där reglerna är tydliga, där man trivs och är trygg, där man gillar sin skola och där kunskapsresultaten är goda.

Vi har också sett skolor som tidigare har haft problem där ansvaret har återupprättats, där stoltheten återkommer, där professionen börjar respekteras och resultaten förbättras, och där lärare faktiskt får vara lärare och inte projektledare.

Men vi har också sett skolor där uppgivenheten är tydlig, där ansvaret alltid ligger någon annanstans, där otryggheten ligger i luften och känns direkt när man stiger in i skolan, där elever slår sönder inredning och varandra, fotar tjejer med kameramobil i omklädningsrum och oordning förstör lektionerna och där vuxna har kapitulerat, där toaletterna hålls låsta därför att de annars förstörs och där kunskapsresultaten är bedrövliga.

Skolan speglar samhället. Så långt är det rätt. Men skolan ska inte spegla familjen på det viset att dåliga uppväxtförhållanden fortplantas.

Det finns många bilder av svensk skola.

Våren 2003 fanns det 52 skolor där samtliga elever utan undantag klarade alla mål. Vem talar om dem?

Det fanns 154 skolor där samtliga elever klarade gymnasiebehörighet. Vem talar om dem?

Det fanns 89 skolor där alla elever utom maximalt 5 % nådde alla mål och 475 skolor där alla elever utom 5 % klarade full gymnasiebehörighet.

Debatten om vad som gör en skola framgångsrik är väldigt viktig, för det fanns också skolor där mer än hälften inte nådde kunskapsmålen. Dessutom finns det kommuner där det varierar mellan noll och hälften när det gäller den andel som inte når kunskapsmålen.

Vi har inte en likvärdig skola i Sverige i dag vare sig jämfört mellan skolor eller jämfört mellan kommuner och inte heller sett över landet.

Det är både realistiskt och nödvändigt att alla når kunskapsmålen. Det är vårt krav på skolan. Vår skyldighet sedan är att ge nya verktyg. Då lär inte vinstförbud eller begränsningar för kristna friskolor leda någon vart.

Baylans förslag gör inte att ett enda svenskt barn lär sig någonting mer i svensk skola. Det accepterar inte vi moderater.

Anf. 11 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Barn är jämlika men olika. Att våga se båda de leden och erkänna dem är väldigt viktigt. Skolan ska ge alla bästa möjliga chans.

Men ska vi leva upp till det målet måste vi våga inse att elevernas förutsättningar är väldigt olika begåvningsmässigt, när det gäller hemförhållanden och så vidare.

Kalla det gärna för att sortera, men då är det skolans uppgift att ge ett särskilt stöd till de barn som behöver ett särskilt stöd, att ge dem mera tid och att ge dem tillfälle att koncentrera sig på det som är allra viktigast.

Om det för hundra år sedan var så att en del pojkar behövde lite längre tid för att ge sina svar var det väl en god pedagogisk insikt att ge dem den tiden, för barn är jämlika men olika. Skolan ska möta varje pojke och flicka där just han eller hon befinner sig och ge det stöd som han eller hon behöver. Kalla det gärna sorteringsskola, men för oss är det den socialliberala skola som har största förutsättningarna att ge alla elever det stöd de behöver.

När ska de borgerliga partierna inte begära en skoldebatt när det kommer en rapport från Skolverket? frågade Lennart Gustavsson. Ja, naturligtvis när det kommer en rapport som visar att det har vänt för den svenska skolan, att kunskaperna växer och att färre slås ut. Den rapporten har vi ännu inte läst.

Naturligtvis förstår jag att Sofia Larsen har små förväntningar på de två år som Ibrahim Baylan kommer att vara skolminister. Men jag har också läst rapporterna om vad som ger framgångsrika skolor. Där brukar man tala om höga förväntningar. Jag vill ännu inte ge upp beträffande de här två åren, utan jag har fortfarande höga förväntningar. Låt oss hoppas att det här ministerbytet inte bara är ett byte av person utan också kan innebära ett byte av politik!

Anf. 12 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jo, jag lyssnade faktiskt på skolministern, även om han inte tror det, och jag noterade detta med trygghet och studiero som efterlyses. Det är verkligen en bristvara i dag i svenska skolor.

Lärare och skolledare för en ojämn kamp för att få en fungerande arbetssituation för både elever och personal. Det handlar om så enkla saker som att hålla tider, att respektera andras arbete, att lyssna på varandra och att få eleverna att stoppa undan sina mobiltelefoner under lektioner.

Ett ordningsproblem som väldigt många skolor brottas med, inte minst på gymnasiet, är det utbredda skolket. Vi hade nyligen en debatt här i riksdagen. Då frågade jag Socialdemokraternas företrädare hur hon ansåg att vi skulle komma till rätta med det problemet. Hon svarade att det var ingenting som kammaren kunde besluta om och sade att ”det är ledning och kommuner som måste vara väldigt stränga på att det är närvaro som gäller”.

Ja, precis så har Socialdemokraterna sagt oavsett vilken ordningsfråga det gäller – detta är det upp till läraren att klara av. Ja, så är det, men då måste de också få vidta de åtgärder som de anser behövs.

Ungefär samtidigt som vi debatterade den här frågan i riksdagen läste jag om en skola i Norrbotten som hade infört olovlig frånvaro i betyget. Man fick genast påbackning av Skolverket, regeringens myndighet, som upplyste om att det inte är tillåtet.

Om det ska bli tillåtet måste alltså det beslutet fattas på politisk nivå, och nu ska jag väldigt konkret fråga skolministern: Anser du att skolor som vill uppges olovlig frånvaro i betyget som ett sätt att komma åt skol-

Prot. 2004/05:33
19 november

*Aktuell debatt:
Skolfrågan*

ket ska få göra det? Och är du i så fall beredd att ge Skolverket direktiv om att det är okej? Det räcker om du svarar med ett ja eller ett nej. Jag vet ju att du har kort tid på dig.

Anf. 13 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Debatten blir ibland lite märklig när vi inte har möjlighet till repliker och så. Jag ska i alla fall försöka kommentera en del och göra en del reflexioner.

Först och främst gäller det detta med rapporter som kommer. Jag ser rapporterna som en del av det kvalitetsarbete som vi har i skolan. Jag tror inte att vi någonsin får en rapport där det talas om att allting är perfekt. Rapporterna är ett hjälpmedel för oss i kvalitetsarbetet.

Lars Leijonborg står här i talarstolen och talar väl om en sorterings-skola. Det gör mig lite fundersam. Det gör mig också fundersam kring hur man ska få ihop den borgerliga alliansen. Ställer Centerpartiet upp på beskrivningen att en sorteringsskola är en bra skola?

En annan reflexion jag här gör gäller att det talas väldigt mycket om gymnasieskolan, men förskolan har aldrig nämnts. Jag som vänsterpartist menar att förskolan har en oerhört viktig roll. En målsättning måste vara att göra förskolan tillgänglig för alla. Hur ställer sig den borgerliga alliansen till det?

Det faktum att Skolverket i sin rapport pekar på sådana resultat som att svenska elever har förmåga att kritiskt granska information och är bra på att samarbeta nämns över huvud taget inte av Moderaterna.

Min fundering blir om sådana saker inte är viktiga för Moderaterna. Hotar kritiskt tänkande elever som bland annat visar ett ökat intresse för globala frågor den moderata ordningen?

De sista sekunderna ska jag ta upp ett intressant utspel från bland annat Kristdemokraterna. Där kan jag rikta mig till skolministern – vi ska ju jobba med den nya skollagen. Ska vi fundera lite grann på det som nämnts om kommunala friskolor? Att utveckla alternativ, att öka elevinflytandet, att öka föräldrainflytandet och att jobba med alternativ pedagogik ska inte vara förbehållet de fristående skolorna. Kan vi tänka oss att jobba med en inriktning åt det hållet även när det gäller de kommunala skolorna?

Anf. 14 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Skolministern och Vänsterpartiet är oroliga för att den borgerliga politiken gör att vi får en sorteringsskola – att vi sorterar elever och barn i vårt land – men det är precis det som just nu händer i Sverige. Det är precis den kunskapssegregering som vi i dag ser i landets skolor. Det är precis den delningen som ökar, mer och mer för varje dag.

Det är detta som jag och den borgerliga alliansen vill ändra på. Vi tror helt och fullt att om vi ger alla elever en ärlig chans från början kan väldigt många lyckas. Det är den möjligheten, den kunskapen och det självförtroendet som vi vill ge alla elever i skolorna runtom i landet. Det är en tydlig ideologisk skillnad i förhållande till vad Socialdemokraterna och Vänstern i dag håller på med.

Vi ska ställa kravet på skolan att alla ska lyckas och kunna nå kunskapsmålen. Lyckas inte eleverna med det har vi som politiker totalt misslyckats. Vi kan inte acceptera att några försvinner ut, att några inte

har möjligheter i arbetslivet, att några inte kan studera och att några inte kan få ett arbete att gå till på grund av att de i tidig ålder inte fick lära sig att läsa och skriva.

Nej, bort från den efterhandskonstruktion, den efterhandspolitik, som regeringen ihop med Vänstern i dag står för där man säger: Vi försöker fixa till gymnasieskolan utifrån grundskolans problem. Vi försöker fixa till slutet på grundskolan – det som händer tidigt.

Satsa på alla resurser tidigt för varje elev, på en elevanpassad och mer individuellt anpassad skola där barnen och eleverna får lära sig att läsa, räkna och skriva i tid i stället för att behöva ta igen det på gymnasiet eller när de blir vuxna och är ute i arbetslivet.

Är skolministern beredd att se till att skolan får möjligheten att arbeta mer individuellt, flexibelt och elevanpassat?

Anf. 15 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta uppmärksamheten på och ställa två frågor till Ibrahim Baylan.

Den nationella utvärderingen visade på stora könsskillnader i attityder och inställning till ämnen och kunskaper. Flickor får alltså högre betyg i alla ämnen så när som på i idrottsämnet. Flickor har i högre grad tagit till sig och omfattas av värdegrunden i läroplanen. Pojkar visar på sämre motivation för svenskämnet och upplever sig också få sämre stöd hemifrån. Flickor visar på en god empatisk förmåga och förmåga att leva sig in i andra människors villkor.

Man måste nog efter ännu en rapport som visar den här skevheten fundera om det är så att skolan är bättre anpassad efter flickor än pojkar och hur man ska öka pojkars möjligheter att lyckas i skolan. Det här är en viktig jämställdhetsfråga som bör lyftas fram i en mer nyanserad jämställdhetsdebatt. Det vore intressant att höra om skolministern är beredd att initiera ett projekt Pojke för att förändra dessa skillnader.

Så till frågan om fristående skolor. Tyvärr är skolminister Ibrahim Baylan helt fel ute. Att säga att man är positiv till fristående skolor saknar trovärdighet när man samtidigt har en mängd invändningar och vill försvåra tillvaron för friskolorna att verka.

Jag skulle vilja att skolministern förtydligade i dag: Tänker du ta initiativ till att försvåra möjligheten att starta och driva fristående skolor? Här tror jag att det är många som vill ha ett svar. Det är inte heller helt schyst att få det att låta som att det är ett stort problem i dag, att man plockar pengar från den offentliga sektorn i privata fickor. Detta problem finns inte; det är en icke-fråga. Det är ett ideologiskt spöke i huvudet på en del vänsterpartister och socialdemokrater.

Anf. 16 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag har fått många frågor, däribland om läsförståelse. Jag skulle vilja ta tillfället i akt att presentera min uppfattning där.

Jag kom till Sverige som nioårig, och min familj bosatte sig i Norsborg i norra Botkyrka. I skolan upptäckte jag väldigt snart att det svenska språket var avgörande för framgång i alla ämnen. När jag inte klarade av svenskan hängde jag inte med i de andra ämnena, och jag kände mig ganska dum och otillräcklig i ämnen som till exempel matematik och engelska. Mina föräldrar hade inte möjlighet att hjälpa mig, men de för-

Prot. 2004/05:33
19 november

*Aktuell debatt:
Skolfrågan*

sökte ändå komma med uppmuntran och stöd. Allteftersom jag lärde mig svenska språket gick det bättre och bättre.

De här erfarenheterna har gjort att jag i mina tidigare uttalanden har varit väldigt tydlig med att läsförmågan och läsförståelsen står väldigt högt upp på min dagordning. Jag blir än mer stärkt i detta när jag läser Skolverkets nationella utvärdering som visar att elevernas läsförmåga i skolan har försämrats.

Jag är övertygad om att det krävs åtgärder för att vända trenden. I grunden handlar det om att stärka jämlikheten i skolan. Vi är helt överens om att alla elever, oavsett kön, etnisk bakgrund, föräldrarnas kunskaper eller bostadsort ska ges samma möjligheter och förutsättningar att förverkliga sina drömmar.

I budgetpropositionen för nästa år satsar regeringen ytterligare resurser för att stärka insatserna i segregerade områden. Totalt avsätts 225 miljoner kronor under 2006/07.

Ett av de mest prioriterade områdena för de här riktade insatserna är att stärka läsförmågan och läsförståelsen. Det ska ske genom att stötta elevernas och lärarnas användning av skolbibliotek. Skolorna ska stimuleras till att använda skolbiblioteket som en del av undervisningen. Biblioteken ska vara lättillgängliga, och de ska kännas som en naturlig läromiljö.

Lärarna ska uppmuntra eleverna att läsa skönlitteratur, och författarbesök ska kunna användas av kommunerna i skolorna för att visa värdet av läsningen. De resurser som vi nu sätter in i segregerade områden vill jag använda till riktade insatser i dessa skolor just för att stärka läsningen.

Jag vill också att det i varje skola, i varje klassrum ska finnas en uppsättning av bra klassisk skönlitteratur. Jag vill undersöka möjligheterna att erbjuda billiga sådana klassuppsättningar tillsammans med bokförlagen.

Jag kommer också att rekommendera kommunen att inom ramen för de kvarstående personalförstärkningspengarna om ca 2 miljarder kronor prioritera tjänster som på olika sätt kan stärka elevernas läsutveckling. Skolorna och kommunerna behöver också bättre verktyg för att stärka läsförmågan och läsutvecklingen. På ett antal skolor finns läsutvecklingsprogram, men det gäller långt ifrån alla skolor. Därför har jag för avsikt att be våra skolmyndigheter att kvalitetssäkra ett antal nationella läsutvecklingsprogram för de tidigare åren.

Jag vill också se ett ökat samarbete mellan skolan och föräldrarna, där föräldrarna används som en resurs i skolan. Jag är övertygad om att föräldrarna kan göra mycket mer för barnens läsutveckling, och jag vill uppmuntra skolorna att möta föräldrarna på ett systematiskt sätt och skapa ett bättre samarbete mellan hem och skola.

Förutom de insatser som vi gör i skolan måste vi också se till att de som utbildar sig till lärare har rejäla kunskaper i att lära barn och ungdomar att läsa. Jag avser därför att ta initiativ till att, tillsammans med Leif Pagrotsky, samlat på alla lärarhögskolor försäkra mig om att detta är en prioriterad fråga även för dem.

Anf. 17 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Om du gillade Lars Engqvist så kommer du att älska Ibrahim Baylan. Han har nämligen övertagit Lars Engqvists gamla tal om stopplagar, vinstförbud och misstro mot alternativ. Ministerbytet gav Baylan en chans att lägga om den kursen i skolan, som bevisligen inte har fungerat. Men de förslag som han lämnar kommer inte att göra att ett enda barn når kunskapsmålen. Vi ser en ung och ny minister men en mycket gammal politik.

Vi hör här i debatten att vänsteralliansen är mer bekymrad över borgerlighetens arbetsgrupper än över elevernas verklighet. Man anklagar borgerligheten för sortering. Skolminister Baylan representerar en skolpolitik där barn sorteras för livet i den socialdemokratiska trekvartsskolan. Grundkunskaperna är livets körkort, och vi kan inte leva med att vart fjärde barn inte får dem.

Segregationen finns där i dag, skolminister Baylan. Den är inte orsakad av alternativ. Den är orsakad av en skolpolitik som mist sitt fokus på kunskap. Visst är det utmärkt att svenska barn har ett gott kritiskt tänkande, men utan en kunskapsgrund går det inte att tolka eller förstå omgivningen. Kunskap är makt, och dagens skolpolitik gör en fjärdedel av landets barn maktlösa.

Tvåspråkig undervisning talar skolminister Baylan ofta om, och det är utmärkt. Det är nämligen så att flera partier i riksdagen har gjort det i flera år. Det är alltså inte en nyhet som kom med Baylan eller Socialdemokraterna. Det jag vänder mig starkt emot är Baylans kollektivistiska utpekande syn på detta. Varför ska den här typen av möjligheter bara finnas i segregerade områden, som han uttrycker det? Varför bara för vissa?

Utvärderingar som tidigare gjorts av Integrationsverket visar att invandrartjejer som grupp lyckas bättre i skolan än infödda svenska pojkar. Sluta göra skolans problem till ett invandrarproblem! Det är det inte. Det är ett problem som handlar om social bakgrund, och det handlar om att skolan har mist sitt kunskapsfokus. Den individualisering som krävs finns inte i dag. Det kan vi tillsammans göra någonting åt. Men bryt med kollektiviseringen och misstron mot alternativen. Stärk skolans eget ansvar, så kan vi komma framåt.

Anf. 18 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Återigen märker jag att det finns ett intresse hos vissa ledamöter i den här kammaren att lägga ord i munnen på varandra. Moderaterna tycks vara mer intresserade av att prata om stopplagen och annat – ord som jag aldrig har tagit i min mun – än att diskutera själva innehållet i skolans utveckling.

Fru talman! Jag har under min korta tid som skolminister fått en mängd mejl från lärare och skolledare. Det genomgående temat i nio av tio av dem är en uppmaning till mig att lyfta fram allt det positiva som sker i skolan. De som har skickat mejlen menar att den allmänna bilden av skolan är alldeles för negativ jämfört med den vardag som de upplever. Nu när jag hör representanter från framför allt Moderaterna och Folkpartiet förstår jag vad dessa lärare och skolledare menar.

Den här debatten visar att det lätt blir en slagsida åt det negativa i skolan. Jag vill här i kammaren passa på att ge en eloge till allt det posi-

Prot. 2004/05:33

19 november

Aktuell debatt:

Skolfrågan

tiva arbete som tusentals och åter tusentals lärare, rektorer och annan personal gör i skolan. Jag tycker att det är viktigt att framhålla att de gör en väldigt god insats samtidigt som vi tittar på vad vi kan göra åt de brister som finns.

Jag vill ändå tacka Moderaterna för att ni tog initiativ till denna debatt. Den har visat på de tydliga skillnader som finns i svensk skolpolitik. Den moderata segregerings- och sorteringsskolan står mot en skola för alla där jämlikhet och solidaritet går hand i hand.

Jag vill skapa en kunskapsskola där trygghet, lärande och studiero står i centrum. Mot detta står den moderata sorteringsskolan.

Under det senaste året har vi på område efter område sett hur Moderaterna har backat från sin politik. Nu har ni två år på er att skriva en artikel på DN Debatt och backa också i den här frågan, backa från sorteringsskolan. Den gynnar bara dem som redan har det lättast.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Britta Lejon* (s) avsagt sig uppdraget som ledamot i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att voteringen *onsdagen den 24 november kl. 9.00* skulle utgå.

Voteringen efter debattens slut skulle äga rum enligt tidigare planering.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2004/05:128

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:128 av Ana Maria Narti om den ekonomiska situationen inom kultursektorn

Interpellationen kommer att besvaras den 29 november 2004.

Skälet till dröjsmålet är att interpellanten ej kunde på den tid statsrådet föreslog.

Stockholm den 18 november 2004

Kulturdepartementet

Leif Pagrotsky

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 november

2004/05:385 av *Britta Lejon* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Vitryssland

2004/05:386 av *Lars Johansson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Försvarsbeslutet och sjöräddningen i Västerhavet

2004/05:387 av *Ola Rask* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Kustbevakningens investeringar

2004/05:388 av *Berit Högman* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Flyget

2004/05:389 av *Johan Linander* (c) till statsrådet Ulrica Messing
E 22

2004/05:390 av *Rossana Dinamarca* (v) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Mediepedagogisk utbildning, MEP

2004/05:391 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Översyn av insolvensrätten

2004/05:392 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Etiskt råd inom polisen

2004/05:393 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Översyn av straffmätning

2004/05:394 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Blyammunition

2004/05:395 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Svensk pälsnäring

2004/05:396 av *Billy Gustafsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Den fortsatta verksamheten vid Kungsängens flygplats i Norrköping

2004/05:397 av *Carina Adolfsson Elgestam* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Krav på betesdrift i mjölkproduktionen

2004/05:398 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Mobbning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 23 november.

Prot. 2004/05:33
19 november

6 § Kammaren åtskildes kl. 10.22.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Aktuell debatt: Skolfrågan.....	1
Anf. 1 STEN TOLGFORS (m).....	1
Anf. 2 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	1
Anf. 3 STEN TOLGFORS (m).....	4
Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp)	6
Anf. 5 INGER DAVIDSON (kd)	7
Anf. 6 LENNART GUSTAVSSON (v)	9
Anf. 7 SOFIA LARSEN (c)	11
Anf. 8 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	12
Anf. 9 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	14
Anf. 10 STEN TOLGFORS (m).....	15
Anf. 11 LARS LEIJONBORG (fp)	16
Anf. 12 INGER DAVIDSON (kd)	17
Anf. 13 LENNART GUSTAVSSON (v)	18
Anf. 14 SOFIA LARSEN (c)	18
Anf. 15 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	19
Anf. 16 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	19
Anf. 17 STEN TOLGFORS (m).....	21
Anf. 18 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	21
2 § Avsägelse.....	22
3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	22
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	22
5 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	23
6 § Kammarén åtskildes kl. 10.22.....	24